OILA VA MAHALLA BILAN OLIB BORILADIGAN IJTIMOIY PEDAGOGIK FAOLIYAT.

Xamroqulova Mahliyo- Denov tadbrkorlik va peagogika instituti pedagogika ***fakulteti. Boshlang'ich talm yunalishi 1kurs 14bt-2026 guruh talabasi***

Ilmiy rahbar: Denov tadbrkorlik va peagogika instituti pedagogika fakulteti pedagogika fani o'qituvchisi Shaximardonova Baxtigul Xo'shbaqulovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxs kamolotida oila va mahalla institutlarining o'rni, ularning o'zaro ijtimoiy-pedagogik hamkorligi masalalari tahlil qilinadi. Maqolada yoshlar tarbiyasida mahalla fuqarolar yig'ini va oilaning hamjihatlikdagi faoliyati, ijtimoiy muhitning bola rivojlanishiga ta'siri va bu jarayondagi pedagogik yondashuvlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: oila, mahalla, ijtimoiy pedagogika, tarbiya, hamkorlik, ijtimoiy muhit, ma'naviy-axloqiy kamolot, "oila-mahalla-maktab".

KIRISH. Har qanday jamiyatning kuchi va kelajagi undagi sog'lom ijtimoiy muhit hamda yosh avlod tarbiyasiga bog'liq. O'zbekiston sharoitida oila va mahalla asrlar davomida tarbiya o'chog'i bo'lib kelgan. Bugungi kunda "Oila – mahalla – maktab" zanjiri ijtimoiy pedagogikaning muhim yo'nalishi sifatida davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Bu hamkorlikning asosiy maqsadi — barkamol shaxsni shakllantirish va ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarni qo'llab-quvvatlashdir.

Til normalarining qat'iy saqlanishiga asoslangan til boyligi va rang-barangligi olamning lisoniy manzarasini ifodalash imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Biroq, har doim ham normaga murojaat qilish maqbul bo'lavermaydi. Muloqot turidan qat'i nazar (so'zlashuv nutqi; jurnalistlar va ko'rsatuv boshlovchilarining matnlari; siyosatchilarning chiqishlari va h.k.), auditoriyaga «yaqinroq bo'lish» maqsadida tobora ko'proq afzal ko'rilayotgan norasmiy muloqotda uzoq vaqt davomida qo'llanib kelingan va rus tili lug'atidan mustahkam o'rin egallagan barqaror lisoniy birliklar ixtiyorsiz

ravishda eskirgan so‘zlar qatoriga o‘tib bormoqda va ularning o‘rnini hozirgi zamon voqeligiga mos keladigan «yangi analoglar» egallamoqda

OILADA IJTIMOIY-PEDAGOGIK MUHIT

Oila – bola shaxsini shakllantiruvchi ilk ijtimoiy guruhdir. Ijtimoiy pedagogik nuqtai nazardan oilaning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:
– Bolada ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantirish;
– Milliy va umuminsoniy qadriyatlarni singdirish;
– Farzandning ruhiy va jismoniy rivojlanishi uchun xavfsiz muhit yaratish.
Pedagogik faoliyatda oiladagi nosog‘lom muhitni barvaqt aniqlash va unga metodik yordam ko‘rsatish ijtimoiy pedagogning muhim vazifasi sanaladi.
Mahalla — bu nafaqat ma’muriy hudud, balki katta tarbiyaviy maydondir. Mahalla tomonidan olib boriladigan ijtimoiy-pedagogik faoliyat quyidagi yo‘nalishlarni qamrab oladi.

Til shunchaki qashshoqlashib qolmay, balki sodda va savodsiz darajaga tushib qolmoqda, unga begona bo‘lgan konnotativ (qo‘shimcha his-hayajonli) ma’nolar olib kirilmoqda – kundalik nutq qo‘pol va bachkana tus olmoqda, insonning nafsoniyatiga tegishi mumkin bo‘lgan iboralar o‘ylamay ishlatilmoqda. Bu esa turli kasb egalari va ijtimoiy qatlam vakillarining sha’niga zarba beradi. Bunday holat teng huquqlilik va bag‘rikenglik xarakterli xususiyati hisoblangan, demokratik maqomga da’vogar jamiyat uchun aslo yo‘l qo‘yib bo‘lmaydigan hodisadir

– **Ijtimoiy nazorat:** Yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish, huquqbuzarliklarning oldini olish.
– **Ma’naviy-ma’rifiy ishlar:** Milliy an’analarni qayta tiklash, "Keksalar maslahati", "Ayollar maslahat kengashlari" orqali hayotiy tajribalarni uzatish.
– **Ijtimoiy yordam:** Kam ta’minlangan va muhtoj oilalarga moddiy va ma’naviy ko‘mak berish jarayonida pedagogik maslahatlar bilan yordamlashish.

Bugungi kunda oila va mahalla hamkorligini mustahkamlashda quyidagi innovatsion usullar samarali hisoblanmoqda:
1. **"Xonadonbay" o‘rganish:** Har bir oilaning ijtimoiy holatini o‘rganish va individual

pedagogik tavsiyalar berish.

2. **Mahalladagi ota-onalar universitetlari:** Ota-onalarning pedagogik va psixologik savodxonligini oshirishga qaratilgan seminar-treninglar.

3. **Ijtimoiy loyihalar:** "Obod mahalla", "Eng namunali oila" kabi ko‘rik-tanlovlar orqali ijobiy namuna (etalon) yaratish.

Ushbu jarayonda ijtimoiy pedagog "ko‘prik" vazifasini bajaradi. U oiladagi muammoni mahalla faollari bilan birgalikda hal etishga, bolaning maktabdagi o‘zlashtirishi va xulqini oilaviy sharoit bilan bog‘liq holda tahlil qilishga mas’uldir. Ayniqsa, profilaktika inspektori, mahalla xotin-qizlar faoli va ijtimoiy xodimlar bilan tizimli hamkorlik kutilgan natijani beradi.

XULOSA. Oila va mahalla o‘rtasidagi ijtimoiy-pedagogik faoliyatning muvofiqlashtirilishi jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlaydi. Oilada boshlangan tarbiya mahalladagi ijtimoiy nazorat va maktabdagi bilim bilan birlashganda, yoshlar turli yot g‘oyalar ta’siriga tushib qolmaydi. Shuning uchun ham, ushbu institutlar hamkorligini metodik jihatdan takomillashtirish zamonaviy pedagogikaning dolzarb vazifasi bo‘lib qolaveradi.

ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.

2. Egamberdiyeva N.M. Ijtimoiy pedagogika. – Toshkent: Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2009.

3. Shadiyeva D.K. Ta’lim va tarbiya jarayonida innovatsion hamkorlik masalalari. – 2022.

4. Шадиева Д. К. Экстраполяция и изучение тенденций на изменение норм русского языка //Современные проблемы филологии. – 2022. – С. 133-138.

5. Шадиева Д. К. Изучение характера изменений норм русского языка //Ученый XXI века. – 2022. – №. 8 (89). – С. 27-32.